Contributed by Evie Embrechts*
zaterdag, 13 april 2013 - Last Updated zondag, 14 april 2013

Oppervlakkig gezien lijkt het op feminisme, maar de problemen bij Femen zijn te groot om te negeren. Het platte marketingdenken voor hun promotie leidt tot een naadloos inschakelen in de pornocultuur en hun opvattingen zijn racistisch en neokoloniaal.

Toen ik Femen leerde kennen, wist ik eerst niet wat ik ervan moest vinden. De eerste reportage die ik over hen zag bracht heel wat tegenstellingen aan het licht. De reportage opende al met shots van voornamelijk de benen van een lid van Femen, en dat werd niet echt beter. Maar dat lag misschien meer aan de mediamakers dan aan Femen zelf. Femen beweerde te protesteren tegen mensenhandel en prostitutie, dat sprak me wel aan. Maar ze leken niet echt een duidelijk punt te hebben en protesteren tegen prostitutie door zelf je lichaam aan de media te verkopen in allerlei pornoposes is toch lichtjes tegenstrijdig. Ondertussen kwamen er allerlei denigrerende opmerkingen over o.a. getrouwde vrouwen. Toch, feminisme, het blijft goed dat het zelfs maar een beetje aanwezig is, dacht ik eerst.

Wie ben ik om een uitspraak te doen over feminisme in andere landen. Misschien moeten ze daar op die manier wel in de media komen, er is ook niets mis met naaktprotesten en wat weten wij eigenlijk van Oekraïne. Verder maakt iedere feministe een leerproces door, dingen die ik zelfs maar een paar jaar geleden gezegd heb vind ik nu behoorlijk simplistisch. Allemaal bedenkingen die ik me toen maakte.

Moslimhaat

Toen kwamen de Olympische spelen en de moslimhaat. Femen protesteerde tegen de aanwezigheid van – in hun woorden – “Sharialanden” en dat is natuurlijk goed scoren in westerse landen. Diezelfde door banken bestuurde westerse landen die honderdduizend betogers hebben tegen homohuwelijk, een steeds repressiever optredend politieapparaat, corruptie op alle niveaus en racistische partijen aan de macht, met een ongelofelijk vrijheidsinperkende pornocultuur en geen noemenswaardige bestraffing of vorming rond het toenemende seksueel geweld maar o nee, moslims op de olympische spelen![i]

Femen stelt Islam gelijk aan geweld en ze lopen daarom rond met slogans zoals “Muslim women get naked, nudity = freedom” en “Topless Jihad”. Dan zal er plots bevrijding zijn. Na alle moslimhaat publiceerde een Femenpagina één foto van een zwarte vrouw met daaronder “no racism”. In het overzicht van hun foto's zie je een zee van blanke vrouwen met dan één zwarte vrouw – no racism. Niet dat andere feministische organisaties in Westerse landen hier perfect mee omgaan, integendeel, maar een aantal heeft wel door dat er een probleem is met racisme in feminisme en dat een “token” zwarte vrouw daar geen verdediging tegen is.

Voor de fans

Femen toont enkel magere meisjes die voldoen aan het patriarchale schoonheidsideaal. Behalve die ene keer, toen ze een dikke vrouw als “seksbom” op het trottoir lieten liggen, met verkeerstegels

rondom voor het gevaar aan te duiden. Lachen zeg. Een voormalig lid van Femen Brazilië vertelt dat hun groep commentaar kreeg van het “hoofdkwartier” dat ze dikke vrouwen zouden gebruiken en dat zou niet goed zijn voor de beweging[ii].

De organisatie zelf selecteert op uiterlijk en in de Femen school leren ze hun figuur op peil houden, zo leren we op hun webpagina's. Een commentaar van een Belgische Femen-fan: “zo zien vrouwen in Oekraïne er nu eenmaal uit”, een leuke.

Ja, die fans, misschien zijn die nog wel het ergste. Weinig vrouwelijke fans, heel veel mannen – die hebben het nieuwe feminisme ontdekt, het leven kan eenvoudig zijn soms. Er bestaan al heel wat fanpagina's waarop de beste, meest sexy foto's van Femen verzameld worden[iii]. Het is een puur op uiterlijk en neprebellie gedreven bewondering.

Neprebellie

Neprebellie is dan ook de precieze stroming van Femen, feminisme is het niet. De neprebellie van het tegen huisjes schoppen die al lang omver liggen, zoals mensen die anno 2013 eindelijk kritiek durven uiten op de praktijken van de katholieke kerk of zeggen dat er een probleem is met milieuvervuiling: this ship has sailed.

Toen enkele leden van Pussy Riot in de gevangenis eindigden, deden de mensen van Femen een solidariteitsactie. Een van hun leden nam een kettingzaag en zaagde door een groot kruisbeeld. Het was van de verkeerde kerk, maar kom, missen is menselijk. Helaas bleek het ook nog een herdenkingsbeeld te zijn geweest om de slachtoffers van Stalin te herdenken. Goed, misschien kan je de kerk hier van enige recuperatie beschuldigen maar dat omhakken is niet aanvaardbaar. Kwamen er verontschuldigingen? Hah, nee, er kwamen t-shirts in de webwinkel en op alle femenpagina's werd dit een symbool voor hun manier van verzet: naakte blondine met kettingzaag hakt holocaustsymbool om. Met als slogan op de achtergrond: Holy War. Zouden de beelden die Femen verspreidt moeiteloos en zonder enige aanpassing in een blad als Playboy of Hustler passen? Ja, perfect. Welke conclusie trekken we daar dan uit?

Ondertussen is er vanuit allerlei groepen uit heel veel landen protest tegen Femen – de feministische beweging wil niet met hen geassocieerd worden vanwege hun moslimhaat, hun paternalisme en hun gebruik van pornocultuur en neoliberaal marktdenken om hun organisatie aan de man te brengen.

Recent sprak een organisatie van moslimvrouwen in Groot-Brittannië zich uit tegen het verregaande paternalisme van Femen.

"We understand that it’s really hard for a lot of you white colonial 'feminists' to believe, but-SHOCKER! – Muslim women and women of colour can come with their own autonomy, and fight back as well! And speak out for themselves! Who knew?

"We are proud Muslimahs, and we’re sick of your colonial, racist rubbish disguised as 'women’s liberation!'"[iv]

Femen gaat er immers vanuit dat ze zelf geen enkel idee hebben wat er met hen gebeurt en geen enkele autonomie of kritisch denkvermogen hebben. Een totale ontkenning van de realiteit. De reactie van boegbeeld Inna Shevchenko van Femen was dat slaven niet weten dat ze slaven zijn, en ze blijven vechten voor hun bevrijding:

So, sisters, (I prefer to talk to women anyway, even knowing that behind them are bearded men with knives). You say to us that you are against Femen, but we are here for you and for all of us, as women are the modern slaves and it's never a question of colour of skin.

You say you live the way you want. Being fifth wife in harem the maximum you can be is the favorite

wife... Right?[v]

Moslims: baardige mannen met messen die er een harem op na houden. Dat soort "feminisme" kunnen we missen als kiespijn. Goethes “none are more hopelessly enslaved than those who falsely believe they are free” is een mooie uitspraak die mij voortdurend door het hoofd schiet als ik kijk naar de hedendaagse wereld en het passieve consumentengedrag, in dit geval lijkt ze echter prima van toepassing op Femen zelf en dat is droef.

Voor de duidelijkheid: wij leven in een wereldwijd systeem van seksisme waarin vrouwen een onderdrukte positie innemen. Die onderdrukking is overal aanwezig en altijd lokaal specifiek, wat Femen doet is het probleem in Westerse landen ontkennen en mee gaan in de valse tegenstelling van de verlichte, bevrijde westerse landen tegen barbaarse vreemde culturen. Dat gaat regelrecht in tegen de pogingen van heel wat feministes om de focus weer op op het lokale seksisme te krijgen in plaats van de clichés die je hoort zoals “feminisme is niet meer nodig hier, vrouwen zijn al gelijk, enkel in die verre barbaarse landen...” Je eigen onderdrukking zien is moeilijk en natuurlijk ook zeer confronterend – het idee dat het enkel maar ver weg gebeurt is voor velen blijkbaar een geruststellende gedachte. Verder is Femen van de ergste soort neokoloniaal feminisme dat eens snel wat vrouwen in andere landen komt bevrijden.

Conclusie

Om alles nog eens op een rijtje te zetten na deze frustraties van me af te hebben geschreven:

Paternalisme

Femen heeft er geen probleem mee om uitspraken te doen over landen waar ze niet actief zijn, groepen waartoe ze niet behoren en zaken waar ze geen ervaring mee hebben. Rebelse moslimvrouwen worden door hen behandeld als willoze slachtoffers. Er is weinig of geen mogelijkheid tot dialoog, hun eigen websites en Facebookpagina's zijn ook meer verzamelingen van foto's en promomateriaal dan iets anders.

Dat wil niet zeggen dat er geen kritiek kan zijn op bepaalde praktijken. Zo heeft bijvoorbeeld heel de wereld geprotesteerd tegen de opsluiting van Pussy Riot, wat terecht is. Idem moeten we ons natuurlijk kunnen uitspreken tegen de mishandeling en opsluiting van vrouwen hoe dan ook, bijvoorbeeld veroordelingen omwille van naaktheid en dergelijke[vi]. Er zijn ook feministes die zich inzetten tegen een wereldwijd systeem van mensenhandel en prostitutie. Er is een nog niet opgelost intern conflict in feminisme rond focus op structuren – die een effect hebben dat niet ontkent kan worden – en op de kracht van individuen[vii]. Maar als je het verschil niet meer kan zien tussen een hoofddoek en prostitutie dan is dat heel problematisch.

Pornocultuur

Een geschiedkundige noemde dit onlangs op de radio een positieve soort van tweede golf activisme[viii], maar dat is bijzonder vergezocht. Er zijn heel wat feministische organisaties die naaktprotesten hebben georganiseerd, maar dit is totaal iets anders. Feministes die zoiets organiseerden deden geen fotoshoots van magere vrouwen op motors, met kettingzagen, in sexy studentenoutfits, noem maar op. In de tweede golf was er tenminste nog protest tegen objectificatie van vrouwen, misswestrijden, de opkomst van pornografie en de pornocultuur, dat is nu jammer genoeg ver te zoeken behalve bij enkele kleine groepjes[ix]. Dankzij het succes van bepaalde feministische stromingen uit de academische wereld kan tegenwoordig elke vorm van onderdrukking als bevrijdend worden voorgesteld – maar daarover later meer.

Activiste Louise Pennington vatte het heel mooi samen:

… I believe their message is obscured by the medium of their protest, which conforms to the

normalised construction of the Patriarchal Fuckability Test. Feminism cannot succeed using the same old patriarchal discourse which oppresses us. Baring breasts is a normal occurrence in our pornified culture. There is nothing radical or revolutionary about Western women baring their breasts[x].

Marktideologie

Femen is een product dat met zeer goede marketingtechnieken aan de man wordt gebracht. Constante herhaling, simpele slogans, inspelen op aanwezige tendensen zoals Westers racisme en moslimhaat. Het gebruik van niet zomaar naakt maar objectificatie om zichzelf te verkopen – de vrouwen van Femen zijn de objecten in de reclame voor de organisatie en de fondsenwerving. Dit is geen activisme, het is productontwikkeling.

Elke groep probeert natuurlijk een beetje succes te hebben maar als je volledig meegaat in seksistische patronen dan kan je niet meer feministisch bezig zijn. Achter Femen lijkt ook weinig meer dan oppervlakkigheid schuil te gaan.

Moslimhaat

Last but not least, Femen is antireligieus als Etienne Vermeersch op een slechte dag. Nu ben ik zelf atheïste, maar ik vind de vooringenomenheid en arrogantie van die strekking atheïsten bijzonder pijnlijk. Zogenaamde grote intellectuelen als Vermeersch die tegen moslimvrouwen gaan zeggen dat ze onderdrukt zijn omdat er 1000 jaar geleden iets verkeerds werd geschreven, het is gewoon zielig. Maar ik dwaal af.

Bij Femen zijn ze overtuigd dat, als er geen godsdiensten meer zijn of godsdienst puur een privézaak geworden is, dat er dan geen oorlogen meer zijn, geen 9/11, geen vervolging van bepaalde minderheidsgroepen[xi]. Dat is natuurlijk een drogredenering. Het is verder nogal ziende blind zijn als er allerlei rebelse groepen moslimvrouwen overal ter wereld eindelijk wat media aandacht opeisen en die dan toch af te schrijven als willoze slaven.

Besluit

Femen, wat hun bedoeling ook moge zijn behalve zelfpromotie, heeft een negatief effect op de ontwikkeling van nuttige feminismes en vrouwenbevrijding overal ter wereld. Er is niets feministisch aan dit soort neprebellie en Femen is een afschuwelijk voorbeeld van racisme en neokolonialisme. Wat moeilijk te begrijpen is, is niet dat Femen bestaat want neprebelse “sex sells” marketingproducten vind je de hele wereld door, maar dat er nog mensen zijn die denken dat dit iets te maken heeft met feminisme. En nu terug activisme graag.

* Evie Embrechts is actief in FEL (Feministisch en Links). Dit artikel verscheen oorspronkelijk op De Wereld Morgen.

Noten:

[i] Zie ook de goede bespreking van deze mix van imperialisme, seksisme en islamofobie door Elly Badcock: http://www.counterfire.org/index.php/articles/78-womens-liberation/15951-femen-protest-sharia-law-tower-bridge

[ii] Bruna Themis, http://brasilmobilizado.blogspot.com.br/2012/09/femen-brazil-has-no-proposals-says.html

[iii] Nee, geen link – dikke pech :-)

[iv] http://voiceofarevolutionary.com/2013/04/05/an-open-letter-to-femen/ en http://www.huffingtonpost.co.uk/2013/04/05/muslim-women-against-femen-facebook-topless-jihad-pictures-amina-tyler_n_3021495.html

[v] Zie o.a. http://www.huffingtonpost.com/2013/04/05/muslim-women-against-femen_n_3023052.html en http://www.huffingtonpost.co.uk/2013/04/05/muslim-women-against-femen-facebook-topless-jihad-pictures-amina-tyler_n_3021495.html

[vi] Maar zie ook http://www.foreignpolicy.com/articles/2013/04/08/the_case_against_femen en http://the13thcatsmeow.tumblr.com/post/47272800277/i-dont-like-filling-my-blog-with-text-posts-but

[vii] Zie bijvoorbeeld Linda Duits en Liesbet van Zoonen, 2006, Headscarves and Porno-chic, European Journal of Women's Studies Vol. 13(2): 103–117; en de kritische aanvulling van Rosalind C. Gill, 2007, Critical Respect: The Difficulties and Dilemmas of Agency and 'Choice' for Feminism – A Reply to Duits and van Zoonen, European Journal of Women's Studies, Vol. 14(1): 69–80;

[viii] Julie Carlier, http://www.radio1.be/programmas/joos/poetin-en-het-fenomeen-femen

[ix] De feministische groep FEL zet zich in tegen pornocultuur, https://felfeminisme.wordpress.com/

[x] http://www.huffingtonpost.co.uk/louise-pennington/femen-international-topless-jihad-day_b_3005482.html

[xi] http://www.huffingtonpost.co.uk/inna-shevchenko/femen-topless-in-the-country-of-hijab_b_3034211.html